

Montseny. Un massís amb una biodiversitat excepcional

El Montseny, per la seva especial situació biogeogràfica, és un massís ple de singularitats pel que fa a la seva riquesa en biodiversitat, tanmateix aquesta biodiversitat és la resultant de les denominades forces inductores de caràcter biofísic i també de les forces inductores de caràcter sociocultural que durant segles ha actuat en aquest escenari. El Montseny és l'exemple d'un paisatge híbrid on el combinat natura i cultura han generat un dels espais naturals més rellevants del país, raó per la qual a l'any 1928, va gaudir de la primera proposta efectiva per a la seva protecció, la primera del país referida a un espai natural. L'any 1978 la Diputació de Barcelona, aprova el Pla Especial del Parc Natural del Montseny, poc temps després s'hi afegirà la Diputació de Girona, al mateix any l'UNESCO el proclama Reserva de la Biosfera. L'any 1983 el Parlament de Catalunya decreta la seva protecció definitiva.

El medi natural.

El massís del Montseny és el més enlairat de la serralada Pre-Litoral i un dels més alts de la Catalunya no pirinenca. Els cims més destacats són el del Turó de l'Home (1706,6 mts.), el de les Agudes (1706 mts.) i el del Matagalls (1696 mts.). Presenta una superfície total d'uns 560 km². Les coordenades geogràfiques del turó de l'Home són: 41° 46'33" lat. N.; 2° 26'6" long. E Gr. La gran majoria dels materials litològics són de caràcter silícic: materials intrusius, llicorelles, gresos, argiles triàsiques etc. Al Montseny ponentí hi abunden els materials calcaris. En d'altres indrets apareixen alguns nuclis calcaris: calcàries paleozoiques, marbres de Gualba i margues de Campins.

Una característica destacable és la diversitat de paisatges, visitant el massís, hom pot fer una aproximació a les tres regions biogeogràfiques que configuren els principals biomes de l'Europa Occidental: la Mediterrània, la Eurosoberiana i la Boreo-alpina.

De manera senzilla, si visitem el Montseny, prenent la carretera que surt de Sant Celoni, s'enfila per Campins en direcció a Santa Fe, en arribar al Km 19,5, prenent la pista que ens portarà al Turó de l'Home, haurem travessat alguns dels principals paisatges europeus: els alzinars i les pinedes mediterrànies, les fagedes centroeuropees, les landes i els prats de ginebró propis de latituds del nord d'Europa

La Regió Mediterrània.

Aquesta regió la trobem circumdant les parts més basals del massís fins aproximadament la cota 900, llevat a les cotes de la vessant obaga, que baixen més.

La cobertura forestal dominant són els boscos de **pi pinyer** o **pi blanc**, molt sovint mixtes amb **alzines i roure martinenc**. En els boscos menys alterats hi predominen l'**alzinar mediterrani** i en les obagues i a partir de la cota 700, l'**alzinar muntanyenc**. Aquestes formacions forestals han augmentat en més d'un 30% en els darrers cinquanta anys, com a conseqüència del despoblament (700 masies tancades), els conreus de les quals abans d'esdevenir boscos, generen nombrosos paisatges de transició, com fenassars, estepars, bruguerars, etc.

Bons exemples de pinedes de pi blanc les observarem si prenem la pista que surt de la vila de Tagamanent, fins arribar als peus de l'ermita de Tagamanent, aquesta amb un entorn en el que per l'excés d'alçària els pins han deixat pas a les alzines i als roures martinencs, alhora que el camí ens deixa encarats a l'entrada d'un dels espais més interessants del massís: el Pla de la Calma, en aquest punt podem visitar l'ecomuseu de la masia ramadera de l'Agustí.

A les vessants NE-E del massís, no són escasses les **suredes**, en indrets d'una certa alçària com és el cas del turó de Morou arriben a conviure amb el **faig**. Per a visitar aquesta singularitat forestal, cal arribar-se a Can Casades al cor de la vall de Santa Fe, i prendre la guia per a realitzar l'itinerari l'Empedrat de Morou, tenim assegurat el gaudi plaent per uns paisatges on el silenci de les fagedes bressolen el vianant.

El roure martinenc és molt freqüent barrejat amb les **alzines**, arribant a formar masses pures a la vall de les Illes de Sant Marçal i a la vessant d'El Brull, Seva i Viladrau. Una proposta per endinsar-s'hi es prendre la pista forestal que surt de Sant Marçal, passant per l'emblemàtica Font Bona (considerada el naixement de la Tordera) destaca un bell poema de Guerao de Liost, gravat en un monòlit., i prosseguirem en direcció al torrent de les Illes, tot retornant pels Terrers i el Puig, al llarg del camí ens acompanyaran a estones roure i blades a estones faigs i castanyers.

A partir de certes alçàries i generalment orientats al nord, pareixen boscos atlàntics de transició: les **rouredes de roure de fulla gran**, destaquen la d'el Massaners i les de Ridaura. Algunes d'aquestes rouredes a partir del segle XIX varen ser substituïdes per plantacions de castanyer, localment són denominades perxades o bagues.

La més interessant de visitar és la roureda d'el Massaners, és ben senzill i agradable d'arribar. Es la millor roureda del massís, el seu bon estat de conservació es correspon a l'excel·lent gestió forestal que es duu a terme des de fa dècennis a la finca Garolera, a la que pertany. Per arribar-hi, cal sortir del pla de l'Espinal, darrera mateix del Convent dels Frares, prendre la pista forestal Garolera, a uns vuit cents metres, al mig del revolt a la dreta parteix la

pista forestal que ens portarà la roureda i a la font del Massaners, passant per unes espectaculars plantacions d'avets de Douglas, a l'arribar al bosc de roures, la sorpresa, per l'envergadura dels arbres i l'harmonia del conjunt forestal, són un espectacle que provoca admiració al visitant.

Alguns dels vertebrats més significatius d'aquests ambients naturals, són: el **tritó jaspiat**, el **llangardaix comú**, la **sargantana cua-llarga**, la **colobra d'Esculapi**, l'**esparver**, el **tudó**, el **raspinell**, el **gaig**, la **geneta**, l'**esquirol** i la **rata sellarda**.

La Regió Eurosiberiana.

A partir de la cota 900 fins aproximadament als 1.600 mts, hi trobem comunitats vegetals i espècies de corologia eurosiberiana. El més abundant són les fagedes ocupen unes 600 has, hi ha representades tres comunitats: les més extenses són la **fageda amb descàmpsia**, generalment d'orientació solei amb sols pobres i la **fageda amb el-lèbor verd**, al fons de vall i obagues. Al coll Formic hi ha una reduïda representació de **fageda amb boix**. Els boscos de faig són els paisatges estel·lars del massís, per la seva estacionalitat acusada de manera cromàtica, són com una mena de mar centreuropeu vorejat d'alzinars i pinedes, destacant i exagerant els contrastos. Alguns bells exemples els podem visitar a la vall de Santa Fe, és recomanable el camí que s'enfila per la font de Passavets, passa per l'avetosa i ascendeix fins el turó de l'Home, una passejada que ens haurà permès conèixer el cor de la fageda, passant pel mig d'una altra de les joies del massís: l'avetosa de Passavets, fins arribar al cim més alt: el turó de l'Home.

A les obagues respectives del turó de l'Home i del Matagalls, trobem dos grans conjunts **d'avetosa**, hi ha uns quatre mil arbres en el primer i tres mil en el segon.

La visita a l'avetosa de coll Pregon, a més de mostrar-nos un excepcional testimoni forestal de períodes més freds, ens endinsarà a les fagedes del bagueny del Matagalls. Una proposta senzilla parteix de la pista que surt de Coll de Borderiol, passa pel corral de la Vila, coll de Joan, font de Llops. i d'aquí sortir a la Coma de Coll Pregon, un espai obert, on donem per finalitzada la caminada.

Resten de forma testimonial petits conjunts d'**avets** escampats pels cims obacs, els més extrems els trobem a la capçalera de Vallfornés, al límit de la Calma, es tracta de les poblacions d'**avet** més meridionals de l'Europa Occidental. Per accedir-hi hem de prendre el camí de la casa de Vallfornés, vorejant el torrent de la Noguereia fins arribar al pla de Sui, un passeig per un dels paisatges més intocats del massís.

Alguns paisatges de transició, que normalment apareixen al límit del bosc, com és el cas de les vorades herbàcies, actualment ocupen antics conreus o pastures abandonades. En els fondals frescals dels estatges inferiors hi trobem belles avellanoses amb polístic i algunes freixedes. També són

pròpies d'aquest bioma les landes de ginestell, falgars i pradells. En aquestes comunitats són diverses les espècies vegetals i animals que tenen el límit meridional de la seva distribució. Els paisatges de les landes montsenyenes els podem contemplar abastament al llarg i ample de la Calma i del coll Formic i Matagalls, un bon tast el farem partint de coll Formic, cap al torrent de Rentadors, fins a Sant Segimon. Un passejada plana de belleses naturals amb un forta empremta històrica.

Faunísticament són remarcables com nidificants: la **becada**, l'**escorxador**, el **reietó**, el **pinsà borroner** i la **mallerenga d'aigua**. Destaca l'hivernada de **pinsà mec** i les excepcionals localitats de **granota roja**, **llangardaix verd** i **musaranya de muntanya i musaranyeta d'aigua**. Aquest ambient natural constitueix una verdadera illa centre-europea vorejada d'un mar continental mediterrani. Enguany s'acaba de realitzar la descripció d'una nova espècie, el **Tritó del Montseny**, el primer i únic vertebrat endèmic localitzat exclusivament a Catalunya, restringit a una petita àrea de distribució en el Montseny.

La Regió Boreo-Alpina.

En les zones culminals del massís, per damunt dels 1600 mts., hi ha representants vegetals i animals de la regió Boreo-Alpina. La vegetació d'aquest cercle és representada per un petit nombre d'associacions d'afinitat subalpina. Actualment té una superfície reduïda i molt alterada. Les condicions climàtiques actuals (increment de temperatura en 50 anys de 1,2°C. Turó de l'Home), i l'elevada freqüentació situen el seu estat de conservació a un nivell crític. El trobem representat en les línies careneres per damunt dels mil sis-cents metres

Les comunitats vegetals dominants són els **prats subalpins** i els **matollars de ginebró nan**, en els que hi nidifiquen: la **merla roquera** i el **còlit ros**. Destaca la hivernada de: **cercavores**, **merla de pit blanc** i **pardal d'ala blanca**.

Apèndix:

Entre el molts aspectes que destaquen del patrimoni natural del massís, hi ha els arbres monumentals o remarcables, és dir aquells que tenen una envergadura en diàmetre, alçària o capçada excepcionals. La raons de la seva persistència fins als nostres dies, és majoritàriament una resposta de l'arbre a un factor cultural o social, que l'ha preservat com per exemple: la seva funció multiseular d'amorriador de bestiar, espai de tracte, funció d'umbracle, atractor d'aus, funció remeiera, productor d'estris i molt ocasionalment l'inexpugnabilitat.

Llistat dels més remarcables (Font: Boada, Brocano, 2006)

Alzines:

La mes gran:	L'alzina de can Valls del Figaró	5,84 diam.
	Alzina d'el Bellit	4,05 diam.
La mes bella	Alzina Rodona de l'Estanyol	22,00 mts capçada

Alzines sureres

La mes gran:	Alzina surera de can Fromiga	3,40 diam.
	Suro de can Prat	3,09 diam.

Castanyers:

El mes gran (de Catalunya):	Castanyer d'en Cuc	12,23 diam.
	Castanyers d'els Roters	9,88 diam.
	Castanyer de les 15 branques	9,70 diam.
	La Cortada	
	Castanyer de l'Erola	8,05 diam.
	Castanyer de la Traüna	7,78 diam.

Faigs:

Faig del Maçaners	4,70 diam.
Faig de l'Espinal	4,00 diam.
Faig del Crous de Liors	3,70 diam.

Ginebrons:

Ginebró d'el Casademon	3,15 diam.
Càdec del Boixaus	2,62 diam.

Roures:

Roure d'en Masnou	5,44 diam.
-------------------	------------

Sequoies:

La mes gran	Sequoia del Nogués	7,60 diam.
La més alta	Sequoia de Santa Fe	40,50 alt

Martí Boada
Dr. en Ciències Ambientals.
Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals. ICTA
Universitat Autònoma de Barcelona.